

VÁLOGATÁS A GAZDASÁGI VILÁGSAJTÓ CIKKEIBŐL

A korrupcióról mindenki hallgat

(EMMANUELLE AURIOL: SILENCE SUR LA CORRUPTION. L'EXPANSION, 2007.03.01.)

A Transparency International jelentése alapján a világon tízből majdnem hét ember gondolja úgy, hogy kormánya nem harcol hatékonyan a korrupció ellen. Ráadásul a politikai pártokat még korrumpálhatóbbnak vélik, mint az üzleti szférát vagy a közigazgatást.

Az OECD korrupció elleni egyezményének 1999-es hatályba lépése óta sem javult a helyzet. A Világbank szerint évente 200 milliárd dollár kenőpénz cserél gazdát, ami a globális közbeszerzések értékének 3,5 százalékát teszi ki. Ráadásul, ha számításba vesszük a vállalatok helytelen kiválasztása miatt felmerülő hatékonyságvesztést is, az összes többletköltség elérheti a világ GDP-jének 1%-át.

Franciaországban is hasonló a helyzet. Más országokkal ellentétben a francia kormány még ideiglenes feketelistát sem tart nyilván a közbeszerzésekből kizárt vállalatokról. Az Európai Bizottság nyomásgyakorlásának ellenére csak lassan fejlődik az a speciális informatikai rendszer, amely sokat segíthetne többek között a nyilvánosan meghirdetett pályázatok átláthatóbbá tételében. Egy másik francia sajátosság, hogy a közbeszerzések piacán a vállalt nemzetközi egyezmények ellenére a megállapodások haromda még mindig a felek közti kötetlen tárgyalásokon jön létre. Nincsen továbbá mindenki számára hozzáférhető, országos adatbázis a közbeszerzések piacáról, ami segíthetne kiszűrni az indokolatlan árkülönbségeket.

A közpénzt kezelő hivatalnokok nincsenek kellőképpen ösztönözve a takaré-

kos pénzkezelésre, mivel fizetésük nem függ a teljesítményüktől úgy, mint az Egyesült Királyságban.

Egy ennyire alacsony hatékonyságú rendszer csak azért maradhat fenn viszonylag hosszú ideig, mert hiányzik a megváltoztatására irányuló politikai szándék. Ez nem egyedi francia jelenség, sőt egy kutatás szerint az üzletemberek többsége úgy látja, hogy demokratikus országokban a vállalkozások több tisztességtelen pénzt juttatnak párt- és kormányzati funkcionáriusok zsebébe, mint diktatórikus rezsimekben. Természetesen a politikai pluralizmust finanszírozni kell, de ha ez illegálisan történik, akkor az súlyos költségeket ró a társadalomra és veszélyes a demokráciára nézve. Ráadásul a téma egyáltalán nincs is napirenden a francia elnökválasztási kampányban.

SOMOGYI RÓBERT

A kínai tőke kirajzása

(L. BRAINARD–J. FENBY: CHINESE TAKEOUT. THE WALL STREET JOURNAL, 2007. FEBRUÁR 20.)

Kína növekedését eddig javarészt a külföldi tőkebefektetések biztosították. Napjainkig 660 milliárd dollár értékű külföldi beruházás érkezett az ország szárazföldi részébe, ám úgy tűnik rövidesen a kifelé irányuló befektetések is lendületet kaphatnak. Kína készen áll arra, hogy bevesse tartalékait a jövőbeli növekedéshez szükséges erőforrások és világgazdasági vezető szerepének megszerzése érdekében.

Bár a közzétett adatok nincsenek teljesen összhangban a valódi tőkeáramlá-

sokkal, Kína kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetései (*overseas direct investment, ODI*) 2010-re várhatóan meghaladják a közvetlen külföldi tőkebeáramlást (*foreign direct investment, FDI*). A hivatalos adatok az ODI gyors növekedését jelzik, tavaly például 16 milliárd dollárnyi tőke ment ki az országból, ami 32%-os növekedés jelent 2005-höz képest. A legfrissebb statisztikai adatok alapján a kínai ODI földrajzi megoszlása a következő: 60% Ázsiába, 16% Latin-Amerikába, 7-7% Észak-Amerikába és Afrikába, 6% Európába és megközelítőleg 4% Ausztráliába és Új-Zélandra irányul.

A hivatalos közlések azonban a reálisan lényegesen kisebb mértékű áramlásról számolnak be, ugyanis csak a szárazföldi Kínában bejegyzett vállalatok tengerentúli beruházásait tartalmazzák, a külföldön bejegyzett kínai vállalatokét nem. A Deutsche Bank szerint a hivatalos jelentésekből kimaradt befektetéseket is számításba véve a tényleges kínai ODI akár 50%-kal is magasabb lehet, így vélhetően 2006-ra a 24 milliárd dollár körüli összeg lehet közelebb a valósághoz.

A következő öt évben Kína nyersanyag és energia iránti éhsége döntő szerepet játszhat az ODI növelésében. Egyre nő a szállítási és kitermelési megállapodások, illetve a felvásárlások száma és értéke, ezek Kínának hatalmas vagyont jelentenek. A kisebb megállapodások ellenértékét gyakran tengerentúli leányvállalatokon keresztül egyenlítik ki, hiszen külföldön általában egyszerűbb a finanszírozás, mint Kínában. Az ország ráadásul a közeljövőben felállít egy Állami Beruházási Ügynökséget, azzal a feladattal, hogy 200 milliárd dollárnyi külföldi tartalékvaluta befektetését diverzifikálja.

Energetika terén a fő célszörzörök Kazahsztán, Oroszország, Irán, Venezuela, Szudán, de más iparágakat említve közismert, hogy kínai cégek vásárolták meg az

IBM személyi számítógép üzletágát, vagy Nagy-Britanniában a Rovert. Nagy-Britanniában egyébként csak Londonban 22 jelentősebb kínai beruházás működik, Északkelet-Angliában pedig további 20.

A kínai ODI növekedésével párhuzamosan az FDI jellege is átalakul. Az elmúlt ősszel Peking közzétette új politikai programtervezetét a külföldi tőke növekedésgerjesztő szerepéről. A pekingi vezetés tisztában van azzal, hogy egyre nagyobb kereskedelmi többlettel és hatalmas összegű devizatartalékaival jelentősen képes befolyásolni a nemzetközi gazdaságpolitikai környezetet. A valamennyi befektető számára elérhető támogatások helyett célzott ösztönzőkkel igyekszik előmozdítani, hogy a külföldi tőke a Kína számára fontos szektorokba és régiókba települjön. A korábbi mennyiség-orientált megközelítés helyett a vezetés egyre inkább a minőségi beruházásokra törekszik. A Nemzeti Fejlesztési és Reform Bizottság (azaz a kínai tervehivatal) által tavaly ősszel lefektetett irányelveknek megfelelően a beáramló külföldi tőkétől meg fogják követelni a szigorított környezetvédelmi előírások betartását, valamint a regionális fejlődés támogatását. Ennek a szemléletváltásnak az eredményeképpen a kínai FDI-beáramlás várhatóan stabilizálódni fog, de a csökkenés sem elképzelhetetlen.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy Kína FDI-al kapcsolatos „nyitott ajtó” politikáját legyőzné a gazdasági nacionalizmus, hanem csak azt, hogy egyre kevesebb cég számíthat nagy befektetésösztönző támogatásokra. A politikai döntéshozók legfontosabb feladata éppen az lesz, hogy az ilyen támogatásokra szánt összegeket hatékonyan használják fel, az ad hoc jellegű politikai beavatkozások minimalizálása mellett.

Továbbá fontos felismerni, hogy az FDI nem egészen az, aminek látszik: a

külföldi beruházási tőkék jókora hányada nem is külföldi eredetű, hanem adózási megfontolásokból Kínából korábban kimenekített pénz. A hazai befektetők számára így elérhetővé válnak az FDI-t megillető adókedvezmények, ugyanis a hazai vállalatokat terhelő 33%-os helyett csak 15%-os társasági adót kell fizetniük. Ezért a kormány már jóváhagyta azt a törvénytervezetet, amely eltörli a külföldi beruházásokra vonatkozó adókedvezményt és egy egységes, 25%-os társasági adókulcsot vezet be. Az egységes adóztatás vélhetően segít majd kigyomlálni azokat az alacsony hozzáadott értékű befektetéseket, amelyek jelentősen növelték a gazdasági fejlődés környezeti, társadalmi és infrastrukturális költségeit. Nem lesz továbbá értelme a kínai tőkéket „utaztatni”. Bár kétségtelen, hogy a kimutatott FDI nagysága ezáltal csökkenni fog, a beruházások minősége azonban minden bizonnyal javul majd.

A tartományi kormányok befolyásával a jövőben is számolni kell. Bízható viszont, hogy a *Csiang Cö-min* elnöksége idején a politikai irányvonalat meghatározó „sanghaji frakció” befolyása csökken, így minden remény megvan arra, hogy a hatóságok működése országszerre összhangba kerüljön. *Hu Csin-tao* elnök ráadásul bizalmi embereivel töltötte fel a tartományi kulcspozíciókat, így ez is biztosíték lehet arra, hogy a régiókban a központi akarat érvényesüljön, és ne legyen mindegyiknek saját befektetésösztönző politikája.

Az előrejelzések szerint öt év múlva Kína lesz a világ ötödik legnagyobb tőkeexportőre az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Németország és Japán után. Jobb, ha a világgazdaság vezető gazdaságai hozzászoknak ehhez a gondolathoz.

Ha a múltból indulunk ki, a globális pénzügyi piacok boldogan fogadják majd a látszólag korlátlan igényekkel ren-

delkező új ügyfelet. Ugyanakkor Kína, mint jelentős tőkeexportőr megjelenése tovább bonyolítja a világgazdaság kapcsolatrendszerét. A kölcsönös függéshez és az eltolódott erőviszonyokhoz való alkalmazkodás pedig garantálja a világgazdaság számára a kihívásokkal teli jövőt.

MAYER ÁGNES ZSÓFIA

Teltház

(KARL E. CASE-ROBERT J. SHILLER: FULL HOUSE
THE WALL STREET JOURNAL, 2006. AUG. 30.)

Beigazolódni látszik az, amire már több elemző is figyelmeztetett: megtorpant az Egyesült Államok lakáspiacának eddig példa nélküli növekedési üteme. 2005 és 2006 között 22%-al nőtt az új, eladatlan lakások száma.

Az Egyesült Államokban a lakáspiaci fellendülés 2004 nyarán érte el csúcspontját. A Standard & Poor's/Case-Shiller (az ország tíz legnagyobb világvárosi körzetén alapuló) árindexe szerint a lakáspiaci infláció a 2004 júliusát megelőző 12 hónapban 20,4% volt, 2005 és 2006 nyara között viszont már csak 8,2%, és ezen árnövekedés jelentősebb hányada is 2005-re tehető. Sőt, 2006 májusa és júniusa között a tizből hat városi körzetben az árak már csökkenést mutattak. Ha pedig ez a folyamat folytatódik, 2007-re könnyen lehet az inflációból defláció.

Már 2004-ben érezhető volt, hogy ez a látványos áremelkedés megalapozatlan, a szakemberek pedig már akkoriban előre jelezték a lakáspiaci „lufi” kipukkanását. 2006 júliusára az új lakások eladási mutatója 22%-al esett vissza az egy évvel korábbihoz képest. Az észak-keleti államokban viszont még ennél is jelentősebb, mintegy 43%-os csökkenés volt tapasztalható. A lakáseladások száma a 2005-ös

hét millióval szemben 2006-ra 6,33 millióra apadt.

2000 és 2005 között több mint két millió új lakás építését kezdték meg, a lakásfejlesztésekre pedig mintegy 162 milliárd dollárt költöttek csak a 2005-ös esztendőben. Mindez jelentős mértékű jövedelmet jelentett az ingatlanügynökök, bankárok, kereskedők és építőmunkások millióinak. A hihetetlen mértékű építkezési hullámnak kiváló táptalajt biztosítottak a demográfiai változások, az alacsony kamatláb, a meglehetősen rugalmas jelzálogkölcsön-piac, a „baby boom” generáció igényei, a nagymértékű külföldi kereslet, valamint nem utolsósorban a tőzsde általánosan gyenge teljesítménye. Az óriási beruházási kedv azonban nem folytatódhatott a végtelenségig.

A lakásvásárlásokról 2006 tavaszán készült felmérés eredményét szemügyre véve egyértelműen kiderül, hogy a vásárlások a lakások drágulási ütemének jelentős mérséklődésére számítanak. A Los Angeles ingatlanpiacán 2005-ben tapasztalható átlagosan 10%-os drágulás helyett a megkérdezettek 2006 májusában a következő egy évre csupán 5%-os ár-emelkedést tartottak valószínűnek.

Hosszú távon ugyan a piaci szereplők nem számítanak ilyen mértékű lassulásra, a vásárlók ennek ellenére inkább a kivárára játszanak, és nem hajlandóak az egy évvel korábbinál számottevően magasabb árat fizetni a lakásokért. A beruházások száma viszont éppen a korábbi évek magas áaira reagálva jelentősen megugrott, az eladók pedig az eddig tapasztalt nagymértékű ár-emelkedéssel összhangban árazzák a lakásokat. Az eredmény egyértelmű, és mivel az álláspontok nem közelednek, elkerülhetetlen az eladások visszaesése. A lassú árcsökkenés forgatókönyve a közgazdászok között is széles körben elterjedt lehetőségként jelenik meg. Persze ez csak abban

az esetben valósulhat meg, ha az Egyesült Államoknak sikerül elkerülnie a nagyobb mértékű inflációt, a kamatlábak sem emelkednek jelentősen, illetve ha a gazdaság más területeken továbbra is erős és stabil marad.

Fennáll azonban egy rosszabb forgatókönyv veszélye is, stagnáló eladási mutatókkal, jelentősen csökkenő árakkal, a fizetési kötelezettségek elmulasztásával, ami maga után vonhatja a zálogjog érvényesítésének egyre gyakoribbá válását. Vagyis nem lehet kizárni a recesszió lehetőségét, és ez akár hamarabb is bekövetkezhet, mint ahogy azt sokan gondolnák.

PÁLINKÁS JUDIT

A közgazdaságtan jövője

(D. LEONHARDT: THE FUTURE OF ECONOMICS ISN'T SO DISMAL. THE NEW YORK TIMES 2007. 01. 10.)

A végzős *Emily Oster* néhány éve bejelentette barátjának, hogy belevág egy, az AIDS terjedésével foglalkozó kutatásba. A diploma előtt álló ambiciózus egyetemistát ugyanis igencsak meglepte, hogy a közgazdaságtan milyen kevés figyelmet fordít e témára, főleg annak tükrében, hogy bizonyos országokban milyen rendkívül magas a HIV fertőzöttek aránya.

A legtöbb ember nem egy közgazdászt bízna meg e téma kutatásával, hanem inkább egy járványszakértőt, de legalábbis valakit, aki jártas a közegészségügyben. Az utóbbi években azonban a közgazdászok szinte minden elképzelhető területre kiterjesztették tevékenységüket, a közgazdaságtan eszköztárát (adatfeldolgozás, modellépítés) bevetették a legkülönbözőbb jelenségek feltárására, a politikától kezdve a francia borok évjárátaig.

Mivel Oster kisasszony szülei közgazdászok, hamarabb szembesült ezzel,

mint többi 22 éves társa. Édesapja, *Ray Fair* kidolgozott egy – igaz nem túl ismert – modellt a választási eredmények előrejelzésére, édesanyja, *Sharon Oster* szakterülete pedig az üzleti stratégia. Emily a Harvardon folytatott PhD-tanulmányai alatt kezdett el foglalkozni az AIDS afrikai terjedésével. Legfigyelemreméltóbb felfedezése, hogy az afrikaiak nem sokban különböznek a világ más részein élő emberektől szexuális szokásaik tekintetében: nincs több partnerük életük során, mint egy átlagos amerikainak, és a tehetősebbek egyre inkább a biztonságos szexet választják a vírus elleni védekezésben.

Más a helyzet viszont a kontinens lakosságának döntő hányadát kitevő szegényebb rétegekkel. Ők kevésbé vannak arra ösztönözve, hogy a biztonságos szexet válasszák, mivel a legtöbbjük még a HIV vírus nélkül sem számíthat arra, hogy megéri az időskort. Oster kisasszony következtetése tehát, hogy az AIDS ellenes küzdelmet össze kell kapcsolni a szegénység felszámolására tett erőfeszítésekkel.

A most huszonhat esztendőes Oster kisasszony szerint a járványügyi szakértők máshogy közelítik meg a kérdést, mint ő. Szerinte szemléletmódját csak a közgazdászok értik meg igazán.

Akár egyetértünk Emily eredményeivel, akár nem, azt nem tagadhatjuk, hogy kutatási területe sokkal izgalmasabb, de talán még sokkal fontosabb is, mint az elvont fiskális és monetáris modellek, amelyek egykor központi helyet foglaltak el a közgazdaságtudományban. Oster kisasszony az emberiség nagy kérdéseire keresi a választ.

Nemrég több száz közgazdász gyűlt össze Chicagóban az Amerikai Közgazdasági Társaság éves konferenciáján, a legújabb kutatási eredmények megvitatása, tapasztalatcsere és persze állásajánlatok reményében. Én hatodik alkalommal vet-

tem részt az eseményen, és meglepődve tapasztaltam, hogy a témák nagy része nem hagyományos közgazdasági problémákkal foglalkozik, ahogy Oster kisasszonyé sem.

Diana Coyle „The Soulful Science” című könyvében megjegyzi: „a közgazdaságtan újra megpróbál az emberi lét legalapvetőbb kérdéseire választ adni”. A számítógép révén egy pillanat alatt modelleket építhetünk fel temérdek adatból, és így eljuthatunk egy új aranykorba – írja Coyle, ám nézetei még nem ismeretek széles körben.

A konferencia előtt a következő kis felmérést végeztem: húsz idősebb közgazdászt kérdeztem meg arról, hogy szerintük kik azok a fiatalok, akik a szakmában elismerésre méltó, és mindannyiunk számára hasznosítható eredményeket értek el. Más szavakkal kifejezve: *ki lesz a közgazdaságtan jövője, ki lesz a jövő közgazdásza?*

Tizenhárom név merült fel egynél többször, de biztos vagyok benne, hogy egy alaposabb kutatás tovább bővítené a listát. A névsor igen változatos: szerepel rajta például *Justin Wolfer*, aki korábban egy ausztrál fogadóirodának dolgozott, és most online piaci előrejelzéseket készít, vagy *Raj Chetty*, aki Indiában és Milwaukee-ban nőtt fel, szakterülete pedig a szegénységellenes politikák.

Oster kisasszony is szerepel a listán, sőt, barátja *Jesse Shapiro* is, akinek először említette kutatási terveit (és nem melleleg ma már a férje). Jesse sok más terület mellett a televízió csecsemőkre gyakorolt pozitív hatásait vizsgálta. Közük van még a Nobel-díjas *Gery Becker* által vezetett Chicagói Egyetem Kutatóközpontjának két ösztöndíjasa is. További érdekesség, hogy a listán három házaspárt is találunk.

Új területek jelentek meg a közgazdaságtanban, és ezek a kutatások előbb-

utóbb hatással lesznek a világ problémáinak megoldására. Oster kisasszony például beszámolhatott kutatási eredményeiről az Elnöki AIDS Bizottság előtt, és úgy tűnik, hogy munkája hozzá fog járulni hatékonyabb megelőző intézkedések kidolgozásához.

Jonathan Gruber, egy 41 éves massachusetts-i közgazdász részvételével zajlik annak a programnak a kidolgozása, amely minden amerikai állampolgárra kiterjesztené a társadalombiztosítást. Szintén tudományos kutatásokon alapul az új szövetségi nyugdíjtörvény azon passzusa, amely alkalmazottaik nyugdíj-előtakarékossági erőfeszítéseinek támogatására ösztönzi a munkaadókat.

Két nagy akadály azonban még van a közgazdaságtan forradalmasításának. Az egyik, hogy a szakterület művelőinek megközelítése még mindig korlátolt. Ahogy *David Colander*, a Middlebury Egyetem kutatója fogalmaz: a kutatókat akkor jutalmazták (állásajánlatokkal, professzori kinevezésekkel, vagy díjakkal), ha statisztikailag szignifikáns összefüggéseket publikálnak nagynevű folyóiratok hasábjain, azért viszont általában nem kapnak semmit, ha más területek kutatóival együttműködve, jobb kontextusba helyezik modelljeiket. Ennek eredményeképpen túl sok az öncélú okoskodás, és kevés a valódi bölcsesség.

A második akadály, hogy a kutatók valóban bölcs felfedezéseik esetén is gyakran elbizonytalanodnak és nem állnak ki a végsőkig mellettük. A legtöbben inkább csak közlik eredményeiket, utána viszont nem lobbiznak a belőlük következő politikák bevezetéséért. Ha ezt megtennék, mondják, hírnevüket veszélyeztetnék. Ez azonban egy olyan kockázat, amelyet érdemes vállalni.

Adam Smith jó barátja, a filozófus *David Hume* a XVIII. században kiállt az „emberi természet tudományának” meg-

alapítása mellett, és ezzel jelentősen hozzájárult a modern közgazdaságtan születéséhez. A kutatók új generációja valószínűleg sokkal közelebb áll ahhoz, hogy megvalósítsa Hume elképzelését és tudományosabbá tegye a közgazdaságtant, mint elődeik közül bárki.

A tudósok a felmerülő problémák megoldásával foglalkoznak. Ha másképp cselekednének, eredményeik nem lennének többek a módszertani követelményeknek megfelelő trivialitásoknál.

BAJI PETRA

A szociális kérdés

(FRANCIS FUKUYAMA: THE SOCIAL QUESTION. THE WALL STREET JOURNAL, 2007. FEBRUÁR 1.)

Ha az Amerikai Egyesült Államok a közeljövőben meg akarja valósítani külpolitikai céljait, közülük is kiemelkedően a demokrácia exportját, illetve eredményesen fel kívánja venni a harcot a világ szélsőséges iszlámistáival és populistáival szemben, akkor olyan új szociálpolitikai programmal kell előrukkolnia, amely a középosztály mellett a kirekesztett szegények számára is reményt nyújt.

Az Egyesült Államok külpolitikájának középpontjában, összhangban az amerikai értékrenddel, a demokratikus berendezkedés, az emberi jogok védelme és a szabadkereskedelem hirdetése áll. Ezen céloknak a megvalósítása érdekében számos gazdaságpolitikai tanáccsal látja el az Egyesült Államok kormányzata a fejlődő országokat olyan témákban, mint a liberalizáció, a vámkorlátozások csökkentése, vagy a privatizáció.

A probléma viszont az, hogy ezek az elvek, intézkedések főként a középosztályt és az értelmiségi réteget erősítik. A széles társadalmi szakadékkal és esélyegyenlőtlenséggel küzdő fejlődő orszá-

gok szegényei számára a szabad választások és a szabadkereskedelem intézményei nem járnak kézzel fogható előnyökkel. Az ilyen ország esetében sokkal fontosabbak lehetnek a szociális támogatások.

Az iráni *Mahmud Ahmadinezsád*, a hezbollahos *Hasszán Naszrallah* vagy a venezuelai *Hugo Chávez* mind felismerték ezt, és ennek köszönhetik saját országukban jelentős mértékben megnőtt támogatottságukat. Az „Egyesült Államok-ellenes” külpolitika nyilván tökéletes alapot szolgáltat hatalmuk megszilárdításához, viszont a kulcskérdés vitathatatlanul a szociális juttatások – egészségügyi ellátás, oktatás – biztosítása a társadalom többségét alkotó szegények számára.

A washingtoni politika viszont éppen az utóbbi időszakban kezdett el véget vetni az amerikai jóléti állam gyors növekedésének – ami a New Deal időszakában indult –, az állami szektor és a jóléti juttatások megnyirbálásán keresztül.

A szociálpolitika világszerte nagy népszerűségnek örvend, azonban számos buktatót rejt, és igazán nehéz minden érdeket szem előtt tartva jól kivitelezni. Az 1930-as évek világválsága idején az Egyesült Államokban a gyerekes családokat megsegíteni hivatott program nem várt következményeként például jelentős mértékben megugrott a házasságon kívül született gyerekek száma. A második világháború utáni lakásépítési programok figyelmen kívül hagyták a szegény körzetekben igen erős társadalmi hálókat, így e helyeken rövidesen bűnbandák vették át a hatalmat.

Napjainkban a szociálpolitikát a közgazdászok ezen tapasztalatok figyelembevételével tervezik. A mexikói *Progresá program* például azzal a feltétellel biztosít némi járandóságot a szegényeknek, ha gyerekeiket iskolába járatják. A program készítői felismerték ugyanis, hogy a nélkülöző családok inkább küldik dol-

gozni a gyerekeiket a rövid távú bevétel érdekében, mintsem a család hosszú távú felemelkedését biztosító iskoláztatást választanák. Hasonló program a brazil *Bolsa Família*, amely úgy tűnik tényleges hatással van a jövedelmi egyenlőtlenségek (Gini-koefficienssel mért) mérséklődésére.

Meglepő, de ezeket a programokat szabadkereskedelem-párti konzervatív, nem baloldali politikusok kezdeményezték.

A fejlődő országok szegényei igénylik, hogy a legnagyobb hangsúlyt a jóléti támogatásokra helyezték. Ezt a helyi vezetők fel is ismerik, és így a szegények „hála-ja” bebetonozza őket pozíciójukba. Ha tehát az Egyesült Államok a demokráciát, és a saját országhatárain belül olyan jól működő elveit akarja meghonosítani szerte a világban, komolyan el kell gondolkodnia egy olyan nemzetközi szociális program megvalósításán, amely a szegényeket sem hagyja ki a látóköréből, és az emberek tényleges igényeihez igazodik.

PÁLINKÁS JUDIT

Új nukleáris világrend?

(G. SHULTZ, W. J. PERRY, H. A. KISSINGER AND S. NUNN: NUCLEAR MADNESS
THE WALL STREET JOURNAL, 2007. JANUÁR 4.)

Napjainkban a nukleáris fegyverek hatalmas veszélyt, de egyben történelmi lehetőséget is jelentenek. Az Egyesült Államoknak, mint a világ vezető hatalmának kötelessége hogy hozzájáruljon a nukleáris fegyverekbe vetett bizalom javulásához, elsősorban azért, hogy nem engedi illetéktelen kezekbe jutni őket.

A hidegháború alatt egyfajta elrettenítő eszközként a nukleáris fegyverek a nemzetközi biztonság fenntartását szolgálták, de a háború végével az amerikai és a szovjet arzenál gyakorlatilag felesle-

gessé vált. Bár az elrettentés továbbra is releváns tényező lehet, az elmúlt évtizedben mégis megkérdőjeleződött, hogy vajon mennyire hatékonyak az atomfegyverek e téren.

Az utóbbi észak-koreai kísérleti atomrobbantás és az iráni, feltehetően katonai célú urándúsítási program ráirányították a figyelmet arra, hogy egy új és veszélyes nukleáris korszak előtt állunk. A legfenyegetőbb az, hogy független terrororganizációk egyre nagyobb eséllyel juthatnak tömegpusztító nukleáris fegyverhez, és nagy valószínűséggel be is vetnék őket. Márpedig ilyen terrororganizációk létezésével az elrettentési stratégiák nem számolnak.

Az Egyesült Államok azonban a terrorista veszélytől függetlenül is hamarosan rákényszerül arra, hogy egy új, a hidegháborúnál sokkal bizonytalanabb és költségesebb nukleáris korszakba lépjen. Korántsem biztos, hogy az USA képes lesz sikeresen másolni a hidegháborús szovjet-amerikai nukleáris doktrínát az egyre több, potenciálisan atomfegyverrel rendelkező országgal szemben anélkül, hogy növekednének a nukleáris fegyverek használatával járó veszélyek. Az új nukleáris hatalmak ugyanis nem rendelkeznek azzal a hidegháború alatt lépésről lépésre megszerzett tapasztalattal, amely megelőzheti a baleseteket, rossz döntéseket, valamint a jogtalan használatot. Az Egyesült Államok és a Szovjetunió tanult a hibákból, és mindketten ügyeltek arra, hogy se szándékosan, se véletlenül ne történjen nukleáris fegyverhasználat. Vajon az új atomhatalmak és a világ ugyanolyan szerencsés lesz-e az elkövetkezendő 50 évben, mint amennyire a hidegháború alatt volt?

A nagyhatalmak körében a téma már régebben is felvetődött. *Dwight D. Eisenhower* elnök 1953-ban az ENSZ-ben tartott „Atomok a békéért” című beszédében

megígérte, hogy Amerika „segít megoldani a félelmetes atomdilemmát – minden erejével azon lesz, hogy az ember csodálatos találmánya ne halált hozzon, hanem életet teremtsen.” *John F. Kennedy* a következőket mondta a nukleáris leszerelés megfeneklésének elkerülése érdekében: „A világ nem börtön, amelyben az ember arra vár, hogy elpusztítsák.”

Rajiv Gandhi az 1988. június 9-i ENSZ-közgyűlésen jelentette ki: „A nukleáris háború nem százmillió, vagy egymilliárd, hanem négy milliárd ember halálát jelenti: az élet végét a Föld nevű bolygón. Az ENSZ támogatását kérjük ahhoz, hogy ezt az örületet megállítsuk.”

Ronald Reagan az összes nukleáris fegyver megszüntetését követelte, hiszen ezek „teljesen irracionálisak, embertelenek, csak gyilkolásra használhatók, sőt, ártalmasak lehetnek a földi életre és a civilizációnkra nézve is.” *Mihail Gorbacsov* is osztotta a korábbi amerikai elnökök véleményét.

Habár Reagannek és Gorbacsovnak nem sikerült Rejkjavikban az összes nukleáris fegyvertől megszabadulni, lépéseket kezdeményeztek a nagy- és közepes hatótávolságú atomfegyverek jelentős mértékű korlátozását illetően.

Mit kellene tenni ahhoz, hogy Reagan és Gorbacsov jövőképe megvalósuljon? Létrejöhét-e világméretű egyetértés a nukleáris veszély csökkentéséről? E kérdésekre sürgősen választ kell találni.

Az Atomsorompó Egyezmény előrevetítette a nukleáris fegyverkezés végét, hiszen biztosította, hogy az atomfegyverekkel nem rendelkező államok később se tudjanak ilyet beszerezni, illetve, hogy az atomhatalmak fokozatosan csökkenték arzenáljukat. *Richard Nixon* óta az összes amerikai elnök, pártállástól függetlenül, újra megerősítette az egyezményben foglalt kötelezettségeket, de a nukleáris fegyverekkel nem rendelkező

államok mára egyre szkeptikusabban szemlélik az atomhatalmak ígéreteit.

Számtalan olyan egyezmény, program, illetve kiegészítő jegyzőkönyv született, amelyek igyekeznek feltárni az Atomsorompó Egyezmény megszegését és a világbéke veszélyeztetését. Fontos lenne azonban az Észak-Koreával és Iránnal folytatott tárgyalások mihamarabbi lezárása is.

Ezek a lépések azonban önmagukban nem elegendők a veszély megszüntetéséhez. Reagan és Gorbacsov 20 évvel ezelőtt a rejkjaviki találkozón az összes nukleáris fegyver felszámolását kívánták elérni. Ezen célkitűzés a szakemberek körében megdöbbenést okozott, de reményt ébresztett világszerte a lakosságban. A legszélesebb nukleáris arzenállal rendelkező két állam vezetője ugyanis épp arról tanácskozott, hogy megsemmisítik legerősebb fegyvereiket.

Mit kellene tehát tenni? Mindenekelőtt a nukleáris hatalmak vezetőinek intenzív munkájával az atomfegyverektől mentes világ megteremtését közös vállalkozássá kell alakítani. Az effajta együttműködés, amely ugyan megváltoztathatja az atomhatalmak között fennálló status quot, nagyobb nyomatékot adhat a már folyamatban lévő erőfeszítéseknek, és a jövőben elkerülhetővé teheti az Észak-Koreához és Iránhoz hasonló helyzeteket.

A közösen megvalósítandó program olyan határozott és sürgős lépéseket kell, hogy tartalmazzon, amelyek leraknák egy nukleáris fenyegetettségtől mentes világ alapjait. E lépések a következők:

- Meg kell változtatni a hidegháború során telepített nukleáris fegyverek elhelyezését, hogy növekedjen a reagálási idő, és ezáltal csökkenjen a véletlenszerű vagy jogtalan használat.
- Folytatni kell a nukleáris erők nagymértékű leszerelését minden országban.

- Az előretolt kis hatótávolságú nukleáris fegyvereket fel kell számolni, illetve kezdeményezni kell egy kétpárti megbeszélést a Szenátusban az Átfogó Atomcsend Egyezmény ratifikálásának érdekében. Fel kell továbbá használni a technikai haladás előnyeit, és dolgozni kell azon, hogy más kulcsfontosságú államok is ratifikálják az egyezményt.

- Világszerte a legmagasabb szintű biztonság mellett kell tárolni valamennyi plutóniumot vagy dúsított uránt használó fegyvert.

- Az urándúsítási folyamatokat felügyelni kell, illetve jutányos árat kell biztosítani az atomerőművekhez szükséges uránnak, elsősorban a Nukleáris Szállítók Csoportján (NSG), a Nemzetközi Atomenergia Ügynökségen vagy más, ellenőrzött nemzetközi szervezeten keresztül.

- A fegyverekhez használt hasadóanyag gyártását és a polgári uránértékesítést be kell szüntetni, valamint be kell tiltani a fegyverekhez is használható minőségű urán kutatási felhasználását.

- Növelni kell az erőfeszítéseket a regionális konfliktusok megelőzése érdekében, mivel azok is hozzájárulhatnak új nukleáris hatalmak születéséhez.

Hatékonyan fel kell lépni valamennyi olyan atomhatalom ellen, amely veszélyeztetheti más államok vagy népek biztonságát.

Egy atomfegyverektől mentes világ megalkotása olyan kihívás, amely méltó Amerika morális örökségéhez. Az erőfeszítések pozitív hatást gyakorolnának a jövő generációinak biztonságára.

Támogatjuk a nukleáris fegyverektől mentes világ kialakítását, valamint az ehhez szükséges akciók megindítását, kezdve a fent említett lépésekkel.

Függetlenségi Terv

(D. YERGIN: PROJECT INDEPENDENCE, TAKE TWO.
THE WALL STREET JOURNAL, 2007. JANUÁR 23.)

Az Amerikai Egyesült Államokban is kiemelt téma napjainkban az energiafüggetlenség kérdése, olyannyira, hogy akár egy „Energiafüggetlenségi Nyilatkozatra” is számíthatunk idén július 4-én.

Vajon megvalósítható-e ez az igény egy olyan gazdaságban, amely naponta 50 millió hordó olajjal egyenértékű energiát használ fel? Az energiaimporttól való függetlenség ötlete megnyerő, azonban nem először merül fel. Elsőként *Richard Nixon* elnök, 1973 novemberében, három héttel az arab olajembargó bevezetése után vetette fel, hogy az Egyesült Államoknak hét éven belül „import nélkül kell kielégítenie energiaigényét”. A nyilatkozat szándékosan mutatott némi hasonlóságot *John F. Kennedy* Apolló-tervével, amelyben azt az ígéretet tette, hogy az Egyesült Államok egy évtizeden belül embert juttat a Holdra.

A második világháborúban a szövetségesek által felhasznált hét milliárd hordó kőolajból hat milliárd az Egyesült Államokból származott, az 1940-es évek végére viszont az ország már nettó kőolajimportőrré vált, és ez a tendencia a növekvő fogyasztás miatt a későbbiekben csak erősödött. Nixon elnöksége alatt a kőolaj-felhasználás egyharmadát importálták, napjainkra ez az arány 60 százalékra nőtt. Úgy tűnik, hogy könnyebbnek bizonyult embert küldeni a Holdra, mint a nemzetet energiafüggetlenné tenni.

Mégis vajon mennyire van az Egyesült Államok függő helyzetben? Ha a teljes energiafelhasználást vizsgáljuk, beleértve a kőszén, atomenergiát és a kicsi, de növekvő arányú megújuló energiaforrásokat is, az Egyesült Államok több mint 70 százalékban önellátó. A kőolaj eseté-

ben azonban mégis függőségről beszélhetünk, ám a közvélekedéstől eltérően nem elsősorban a Közel-Kelet jelenti a kockázatot, hiszen onnan csak a kőolajimport 19 százaléka érkezik. A legnagyobb beszállító, Kanada, értelemszerűen nem jelent nemzetbiztonsági kockázatot. Mexikó, a második partner, az erős kereskedelmi kapcsolatok miatt stabil forrásnak számít, ráadásul a mexikói kormány bevételeinek harmadát teszi ki a kőolajexport, így nekik is fontos a jószomszédi viszony.

Némileg árnyalja a képet, ha az Egyesült Államok harmadik legnagyobb kőolaj-beszállítóját, Venezuelát is figyelembe vesszük. *Hugo Chávez* elnök a „XXI. századi szocializmus” megvalósítása érdekében nekikezdett a magánszektor államosításának, illetve folyamatosan fenyegetőzik az Egyesült Államokba irányuló olajszállítmányok felfüggesztésével. Látványosan ügyködik egy Bush-ellenes szövetség létrehozásán is, ennek legutóbbi jele *Mahmúd Ahmadinedzsád* iráni elnök Caracas-i látogatása volt. Mindezt az Egyesült Államok érthető módon nem veszi jó néven.

Az energiabiztonságnak globális ügynek kell lennie. Vannak ugyan eltérések a kőolaj kitermelésének fizikai feltételeiben és a szállítási költségekben, de csak egy kőolajpiac van. Egy adott régióban jelentkező zavarok vagy ellátási hiányosságok kihatnak az egész világpiacra – és a világpolitikára is. Ha az Egyesült Államok nem importálna egy csepp kőolajat sem, akkor is sebezhető lenne a gazdasága az országhatárain túli potenciális zavarok miatt.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a Nixon-féle, önellátásként értelmezett energiafüggetlenség megvalósítására belátható időn belül semmi esély. Sokkal hasznosabb, ha az energiafüggetlenséget inkább rugalmasságot és kisebb sebezhető-

séget megcélzó energiabiztonságként értelmezzük. Hangsúlyozni kell, hogy a központi cél a diverzifikáció, az olajfüggettség csökkentése: bátorítani kell a beruházásokat és a kutatás-fejlesztést, mind a hagyományos, mind a megújuló energiaforrások területén. Előtérbe kell helyezni az energiatakarékosságot, magasabb energiahatékonyság, alacsonyabb energiaigény révén. *Angela Merkel* német kancellár is ezt kívánja a központba helyezni a G8 országok idei elnökeként.

Meg kell értenünk, hogy az energia-termelők és energiafogyasztók egymásra vannak utalva. Ahogy az USA kezeli a kapcsolatait más országokkal és régiókkal, azzal erősen befolyásolja saját energiabiztonságát is. *(A szerző a Cambridge Energiakutató Társaság elnöke)*

DIÓSZEGI ÁRON

A meglepetések embere. Beszélgetés Tom Schellinggel

(MICHAEL SPENCE: MR. COUNTERINTUITION.
THE WALL STREET JOURNAL, 2007. FEBRUÁR 17.)

Michael Spence, a 2001. év közgazdasági Nobel díjasa beszélgetett a 2005. év Nobel díjasával, Tom Schellinggel, a nukleáris proliferációról, Észak-Koreáról és Kínáról.

Egy vasárnap *Tom Schellinghez* voltam hivatalos ebédre. Bár még 25 perc volt hátra délig, ő már ki is nyitotta a borosüvegeket és leültünk beszélgetni két Chagall festménnyel díszített nappalijában. Tom, aki immár 86 éves, a PhD-disszertációm konzulense volt a Harvardon. A globális fenyegetésekről szóló beszélgetésünk sok régi vitánk emlékéért ébresztette fel bennem, amelyek nagy hatással voltak gondolkodásomra és a világról alkotott nézeteimre.

Legutoljára Stockholmban, 2005 decemberében találkoztam vele és feleségével, *Alice*-szal, amikor gyermekei és unokái társaságában átvehette a közgazdasági Nobel-díjat, amelyet a játékelmélet néhány gyakorlati alkalmazásának kifejlesztéséért kapott, például a tárgyalástechnika, a nukleáris elrettentés, a globális felmelegedés vagy a szomszédsági viszonyok területén. Tom munkássága leginkább a váratlanság és a meglepetés kifejezésekkel jellemezhető a legjobban.

Tom elmondta, hogy éppen Dél-Koreában tartózkodott, röviddel azután, hogy Észak-Korea kísérleti atomrobbantást hajtott végre. *Henry Kissinger* és mások attól féltek, hogy ez a tesztrobbantás az Atomsorompó-egyezmény felbomlásának kezdetét jelezheti. *Condoleezza Rice* Kelet-Ázsiába utazott, hogy büntető intézkedéseket szervezzen Észak-Korea ellen, noha Tom véleménye szerint ez csak másodlagos feladat lett volna.

Szerinte a legfontosabb a három legveszélyeztetettebb (és egyben atomfegyver gyártásra is képes) ország, Tajvan, Dél-Korea és Japán bátorítása lett volna, hogy erősítsék meg elkötelezettségüket az Atomsorompó-egyezmény mellett, továbbá írják alá, hogy nem áll szándékukban nukleáris fegyverek gyártásába kezdeni Észak-Korea ellen. Meglátása szerint a nemzetközi közösség és az Egyesült Államok elszalasztja a lehetőséget arra, hogy biztosítsa az atomcsend-korszak folytatását.

Tom valószínűsíti, hogy Irán rövid időn belül atomfegyverhez fog jutni. „Amennyiben egy ország atomfegyvert birtokol, akkor létfontosságú, hogy megtanuljanak felelősségteljesen bánni vele.” Az Egyesült Államoknak is 15 évbe telt a második világháború után, amíg rájött, hogy milyen felelősséggel jár az ilyen fegyver birtoklása. Korábban nem voltak biztonsági kódjai a fegyvereknek, napja-

inkban viszont már a legtöbb fegyver csak akkor robban, ha megadják a kódot és a megfelelő helyen aktiválják. Tom felidézte egy régi barátja történetét, miszerint az 1950-es években még hozzá nem értő katonákkal őriztették a nukleáris fegyvereket. Mára azonban a helyzet sokat változott.

Ilyen fegyverek felelős kezelése csak megfelelő biztonsági intézkedésekkel és kódolással lehetséges, ám ennek kitanulása időigényes. A Szovjetunióban az atomfegyverek mind polgári hivatalnokok gondjaira voltak bízva, és soha nem engedték, hogy nukleáris töltetek elhagyják az ország légterét. Kínának önálló hadi egysége van erre a célra. A kérdés csak az, hogy ki ellenőrzi őket, megbízhatunk-e bennük? És vajon ha a felügyeletet civil hivatalnokokra bízuk, az nem jelent-e egyfajta bizalmatlanságot a hadsereggel szemben, aminek akár káros következményei is lehetnek? És mi a biztosíték a lopással, szabotázzsal, illetéktelen használattal szemben?

Ezek a kérdések hallgatólagosan már a hidegháború során is felmerültek. Meglepő módon akkoriban működött egy hatékony, közvetlen, ugyanakkor nem hivatalos dialógus a szembenálló nukleáris hatalmak politikai és katonai vezetői között, tudásmegosztási céllal. Ez azért történhetett meg, mert a nukleáris hatalmak felismerték, hogy közös érdekük növelni a szakértők számát a „nukleáris klubban”. India, Kína és Pakisztán is részt vett ezeken a találkozókön, ennek következtében alapos tudással rendelkeztek a felmerülő kérdésekről, a lehetséges taktikákról. A nukleáris klub következő tagja valószínűleg Irán lesz, akit feltehetőleg követ majd Észak-Korea.

Számomra egyértelmű volt, hogy Tom – aki számos nukleáris fegyverekkel foglalkozó bizottság elnökeként az 1960-as, 1970-es években tevékenyen hozzájárult

a fegyverek bevetésének megakadályozásához – aggódik amiatt, hogy a Szovjetunió bukása utáni korszakban az új atomhatalmak elszigetelődése miatt elégtelenek lesznek a stratégiai előkészületek, és ez az elrettentés helytelen használatához fog vezetni.

„A második világháború végén történt robbantások (Hirosima, Nagasaki) kivételével, nem használták még az atomfegyvereket. Sikerült megértenünk, hogy semmi egyéb nem használható az ilyen eszközök, mint elrettentésre”. Észak-Korea és Irán talán azt gondolhatja, hogy szükségük van atombombára, hogy megvédjék magukat egy esetleges ellenséges támadástól. Ugyanakkor meg kell tanulniuk, hogy ebben a szerepben a siker titka abból áll, hogy nem használják az atomfegyvereket. „Lyndon Johnson 1964-ben meglepéssel állapította meg azt a tényt, hogy nem használtak atomfegyvert a megelőző 19, veszélyekkel teli évben. Azt állította, hogy egy ilyen fegyver bármely állam által történő bevetése emberlakta területeken a diplomáciai elismerés megtagadását, gazdasági szankciókat, és soha nem látott mértékű elszigetelést eredményezne.”

Ám nem mindig ez a nézet volt az uralkodó. A Johnstont megelőző republikánus kormány nem tekintette tabunak az atomfegyver használatának lehetőségét. Dwight D. Eisenhower külügyminisztere, John Foster Dulles kijelentette, hogy a szovjet fenyegetés miatt meg kell szabadulni az atomfegyvereket körülvevő tabuktól, mert a NATO katonái képtelenek lennének visszaverni egy esetleges orosz támadást.

Napjainkra visszatérve, ma már nem csak országok, hanem terrorista szervezetek kezébe is kerülhetnek tömegpusztító fegyverek. Tom szerint a terroristáknak is meg kell érteniük, hogy az atombomba csak az elrettentés céljára hasz-

nálható. Nem valószínű, hogy képesek repülőgéppel illetve rakétával célba juttatni az ilyen fegyvereket, sokkal elképzelhetőbb, hogy becsempészik őket az ellenséges országba, elrejtik a városokban, majd megfélemlítik az ottaniakat, hogy követeléseik nem teljesítése esetén felrobbantják. A küldetés célja nem egy város felrobbantása kellene hogy legyen, hanem az, hogy elriasszák az országuk, régiójuk, szervezetük elleni támadást fontolgatókat.

Tommal a biológiai fegyverekről is beszélgettünk. „Három éve még sokan komolyan aggódtak amiatt, hogy valaki a himlőt, mint fegyvert beveti. Részt vettem több, a biológiai fegyverekkel foglalkozó konferencián, és amikor ezek során megkérdeztem a téma szakértőit, hogy mennyi időbe telne, amíg egy, az Egyesült Államokban kitört járvány a világ más pontjain is elterjedne, azt a választ kaptam, hogy nem lenne hosszú idő. Ennek tükrében mennyire tekinthetjük praktikus fegyvereknek a fertőző betegségeket? Valóban lehetséges lenne az, hogy a Közel-Keleten a terroristák biológiai fegyvereket vetnének be szomszédikkal szemben? A szakértők épp ezért arra a következtetésre jutottak, hogy igen kicsi az esélye annak, hogy valaki fertőző betegségeket vessen be biológiai fegyver gyanánt (a lépfenével ellentétben, ami emberről emberre nem fertőző). Persze az egy dolog, hogy a mi tudósaink beláták, hogy nem lenne logikus stratégiai eszközként használni a biológiai fegyvereket, kérdés, hogy ezt vajon a terrorista szervezetek is így gondolják-e.” Röviden összefoglalva, a himlő túl gyorsan terjed ahhoz, hogy fegyverként használható legyen, bevetése ugyanis valószínűleg biztosítaná a kölcsönös megsemmisülést.

„Hogyan lehetséges, hogy Schelling, a közgazdász, figyelme ilyen témák felé

fordult?” - tettem fel a kérdést. „Fiatal koromban egy diákszervezet tagja voltam, amikor *Sydney Alexander* megkért, hogy segítsék neki a Marshall-terv kivitelezésében”. Miközben felesége épp a gőzölgő levest szolgálta fel, így folytatta: „Végül Koppenhágába majd a Párizsi Központi Hivatalba kerültem *Averell Harrimann* kezei alá és elkezdtem érdeklődni a nemzetközi tárgyalások iránt. Később Washingtonba is követtem Harriant, ahol *Harry S. Truman* nemzetbiztonsági tanácsadója lett, én pedig a Kölcsönös Biztonság Igazgatósági Hivatal tagja lettem, amely az európai és japán újjáépítési programok költségvetéséért volt felelős. Ezután a Yale-re kerültem és eldöntöttem, hogy a tárgyalások és szerződések témakörnek szentelem az életem. A legfontosabb stratégiai tárgyalások pedig kétségtelenül a nukleáris fegyverekhez kapcsolódnak!”

Tom Kínával kapcsolatban is kifejtette aggályait: „Úgy gondolom, hogy nem figyelünk oda eléggé Kínára. Kínának egy kicsi, de jól felépített nukleáris fegyvertára van, amit még sosem kellett használnia. Kína nemrég tesztelte legújabb légielhárító technikáját, amelynek keretében lelőtt egy műholdat. Ezért a nemzetközi sajtó elmarasztalta az országot, mert véleményünk szerint ezzel hozzájárult a világűr felfegyverzéséhez. Az Egyesült Államokban ugyanakkor senki nem veszi észre, hogy Kína az elmúlt pár évben többször is kísérletet tett arra, hogy egyezményeket kössön a világűrrel, a műholdpusztító fegyverekről, továbbá korlátozni kívánja a hasadóanyagok gyártását is. Mindezt az Egyesült Államok nem volt hajlandó tárgyalóasztalhoz ülni. Amíg műhold elleni rakétarendszereket fejlesztünk, ugyanakkor Kínát vádoljuk a feszültség gerjesztéséért, addig mindenki álszentnek fog minket látni.”

Ezek a szavak hűen tükrözik Tom egyéniségét, aki a közvéleménnyel is szembeszáll, ha véleménye eltér a hivatalos szólamoktól. A vietnami háború végző szakaszában, saját költségén, egy 12 ösztöndíjasból álló csoportot vezetett Washingtonba, hogy ellenezze a kambodzsai inváziót. Úgy gondolta, hogy az invázió súlyos hiba, ami stratégiai és morálisan sincs igazolva. Egy időre el is

vesztette helyét a hivatalos katonai stratégiaalkotásban, de az érdeklődése és ami talán fontosabb, a befolyása is töretlen maradt. Érdeklődése nemrég a globális felmelegedés felé fordult, és továbbra is hű maradt régi önmagához azzal, hogy stratégiai szempontok alapján gondolkodik az elképzelhetetlenről.

BODOKI ÁDÁM

POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRATSZEMLE: EGY ÚJ KEZDEMÉNYEZÉS

A Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Intézetében új produktum született. A Köz-Gazdaság fontosnak tartja, hogy bemutassa a társtudományok eredményeit is. Ennek érdekében a következőkben - ízelítőként - részleteket közlünk az intézet hallgatói által összeállított folyóiratszemléből, Lánczi András intézetigazgató, egyetemi tanár ajánlásával.

Néhány éve figyeltem fel arra, hogy a TDK dolgozatokban, a végzős hallgatók disszertációiban, sőt a PhD-s dolgozatokban is viszonylag kevés a folyóirat-hivatkozás. Az is előfordul, hogy egyáltalán nem találunk ilyet. Könyvek és internetes hivatkozások megtalálhatók, de a tudományos élet lelegelevenebb, könyvig még el nem jutott gondolatai, hipotézisei, vita-tanulmányai mintha nem is léteznének a magyar disszertáció-írók számára. Ez a jelenség egy régi probléma továbbélésére hívja fel a figyelmet: sem gondolkodásunkban, sem tudományos vitakultúránkban nincs jelen minden tudományos törekvés legfontosabb eleme, a jelenkor vitáihoz való aktív viszonyulás, a hozzászólás és bekapcsolódás igénye. Mintha tudományos életünkben is egyfajta kisebbség uralkodna, mi több bénítana. Mintha követő magatartásra volnánk rendelve a nemzetközi tudományos életben, csupán felhasználói vagyunk a máshol megszülető tudományos eredményeknek. A kérdés persze jóval mélyebb gyökerű, mint az, hogy vi-

szonylag kevés a folyóirat-hivatkozás. Ez csupán jele valaminek. Mivel minden vállalkozás befektetéssel kezdődik, mintegy 14-16 politológus és nemzetközi tanulmányok szakos hallgató (az elsősöktől egészen PhD-szintig) úgy döntött, hogy a saját szakterületén belül vállalja valamely ismert vagy fontos folyóirat rendszeres figyelését, szemlélését. Tanár kollégák javaslatokat tettek, hogy mely folyóiratokat tartják érdemesnek szemlélésre. Ugyanakkor minden személyes ötletet vagy szubjektív igényt figyelembe vettünk. Megfelelő előkészítés után az összes résztvevő jelenlétében megállapodtunk a szemlélés formai és tartalmi jellemzőiről. Célunk az volt, hogy a kiválasztott folyóirat aktuális számáról minél átfogóbb képet kapjunk. Annyi információt szeretnénk adni, amennyi felkelti az érdeklődést, ugyanakkor cél, hogy elegendő információt juttassunk el minden olvasóhoz az adott lapszám tanulmányairól. Mivel a politikatudomány – hasonlóan bármely más diszciplínához – szakosodott, részterüle-

tekre bomlott, senkinek sincs ideje és módja nyomon követni valamennyi vitát és az újabb irányokat tudományága különböző területein. A célközönség első sorban a Corvinus egyetemi politikatudományi szakos hallgatók közössége, illetve az oktatók. Tudjuk, hogy a vállalkozás még a kezdeteknél tart, meg kell tanulni szemlézni, tudni kell az adott nyelvet – jelenleg angol, német és francia folyóiratokat szemlélünk – és folyamatosan meg kell birkózni a szaknyelv fejlődéséből adódó nehézségekkel. Ezért egyelőre csak a szűkebb szakmai közönséghez kívánunk eljutni.

Bízunk abban, hogy a kezdeti lelkesedést kitartó munka fogja követni, esetleg más szakterület hallgatói is bekapcsolódnak, így lehetne bővíteni mind a tudományterületek, mind a szemlézés alá vont folyóiratok számát. A vállalkozásban résztvevők valamennyien önként, tudás- és kalandvágyból kapcsolódtak be a munkába.

Az első szemlézési körbe bevont folyóiratok címe és a feldolgozó hallgatók neve a következő:

- Kovács Eszter – International Studies Perspectives*
Tóth-Czifra András és Stumpf Anna – American Political Science Review
Virág Attila – Journal of Democracy
Kas Kinga – Revue Francaise de Science Politique
Sánta Júlia – Party Politics
Örkény Zoltán – Comparative Politics
Kis Judit és Róna Dániel – Politische Vierteljahresschrift
Hámos Ágnes – Perspectives on Politics
Zalkai Zsófia – The British Journal of Politics and International Relations
Papp Zsófia – Electoral Studies: An International Journal

LÁNCZI ANDRÁS
 INTÉZETIGAZGATÓ, EGYETEMI TANÁR

Mi áll a hanyatlás mögött?

(REVUE FRANCAISE DE SCIENCE POLITIQUE
 56. ÉVFOLYAM 6. SZÁM, 2006. DECEMBER)

(*Giraud, Baptiste: Mi áll a hanyatlás mögött? Nehézségek, racionalizálás és a sztrájk újrafelfedezése a francia szakszervezetek stratégiájában*) A cikk abból a jelenségből indul ki, hogy a francia szakszervezeteknél a sztrájkaktivitás meglehetősen lecsökkent az elmúlt évtizedben, marginalizációját elsősorban a magánszférában figyelhetjük meg. A sztrájk miatt elveszett munkanapok számának legnagyobb része tehát a közintézményekhez és az állami vállalatokhoz kapcsolódik. A szerző az elmúlt évek nagyobb volumenű munkabeszüntetései példáin keresztül igyekszik bemutatni, melyek azok a strukturális akadályok, szervezeti sajátosságok és stratégiai meg-

gondolások, amelyek megnehezítik a sztrájk alkalmazását Franciaországban. Giraud szerint szükség van a sztrájk újradefiniálására és azoknak a mechanizmusoknak a felderítésére, amelyek jelenleg is gátló tényezőként állnak az alkalmazás útjában. A szerző szerint ez utóbbiak közül az egyik legmeghatározóbb – a szakszervezetek alacsony létszáma mellett – a szakszervezeti struktúra területi és tevékenységi széttagoltsága.

Giraud elemzése azt mutatja, hogy egyrészt nagyon magas a szakszervezeti föderációk és vállalati szakszervezetek száma (kb. 600 ezer aktív szakszervezeti tagra 33 föderáció és 22 ezer vállalati szakszervezet jut), másrészt pedig a szakszervezetek tevékenysége is túlságosan sok részlegre, speciális munkacsoportra oszlik. Ez a horizontális és vertikális fragmentáció nyilvánvalóan nem tesz jót a

szervezésnek, a mobilizációnak és a kontrollnak, amelyek sztrájk esetén alapvető fontosságú tényezők. A széttagoltság tehát komoly kohéziós problémákat eredményez, amelyek megnehezítik a sztrájk alkalmazását.

A kutatásból kitűnik, hogy a francia szakszervezeti vezetőknek nincs egységes elképzelésük a sztrájk intézményének újraintegrálására az érdekképviselői intézmények stratégiájába. Ráadásul ezt úgy kellene megvalósítani, hogy erősödjön a munkabeszüntetés eszközeinek legitimitációja és javuljon külső megítélése.

KAS KINGA

Az angol versenyjog és az Unió

(THE BRITISH JOURNAL OF POLITICS AND
INTERNATIONAL RELATIONS
8. ÉVFOLYAM 4. SZÁM, 2006. NOVEMBER)

(*Baldy, Gregory: Europeanising Antitrust: British Competition Policy Reform and Member State Convergence*) Baldy a bevezetőben arra hívja fel a figyelmet, hogy jóllehet Nagy-Britanniában már az 1940-es évektől kezdve erős piaci verseny alapú rendszer alakult ki, mégis a szigetország a közepes és nagy méretű uniós tagországok sorában utolsóként kezdte meg versenyjogának harmonizációját. A cikk fő hipotézise tehát az, hogy ha egy országban már a preintegrációs időszakban kialakult egy stabil antitröszt és kartell-ellenes rendszer, akkor ez a jogilag szabályozott versenystruktúra megnehezíti az európai normák átvételét, mivel erős alkupozícióba hozza a hazai szabályozás megtartását favorizáló ipari érdekeket.

Az érvrendszer első elemeként az európaizáció elméleti hátterét és lehetséges módozatait mutatja be a tanulmány. Itt felhívja a figyelmet az ún. vétópontok

számából következő sajátosságokra. Eszerint azokban az országokban, ahol a kormányzati hatalom meglehetősen diffúz, azaz sok vétópont létezik, a nemzeti jogszabályok uniós harmonizációja nehezebben megy, mint a kevesebb vétóponttal rendelkező országokban. Elméletileg tehát az alapvetően egységes Nagy-Britanniában az európaizáció útjában kevesebb akadálnak kellene állnia, mint például a föderális Németországban.

A következőkben a közösségi versenyjog kidolgozásának hátterét és folyamatát mutatja be, és az egyes tagállamok ehhez fűződő viszonyát. Megállapítja, hogy a közösségi antitröszt normák eredetileg csak a Közösségen belüli kereskedelmet voltak hivatottak szabályozni, mégis igen nagy mértékben változtattak az egyes nemzetállamokon belüli viszonyokon is, anélkül, hogy a Tanács kötelező jellegű direktívákat fogalmazott volna meg a közösségi szabályok átvételére. Ennek hatására a legtöbb ország a kilencvenes években európaizálta és egységesítette nemzeti jogszabályait. Nagy-Britannia viszont ezekhez az országokhoz képest jelentős lemaradásban volt és van ma is. Az 1998-ban megalkotott és 2000-ben elfogadott brit reformmal ennek következtében bőven volt mit bepótolni.

A reform elemzését Baldy az 1998 előtti rendszer részletes bemutatásával alapozza meg. Ebből kiderül, hogy a brit versenytörvénykezés különütassága az 1990-es évek közepéig elsősorban az európai szabályozással kapcsolatos politikai szkepticizmusból táplálkozott. A Munkáspárt győzelme azonban új Európa-képet és új lendületet hozott a brit politikába. A reform melletti erőteljes kormányzati elköteleződés ekkor jelent meg először a Westminsterben, szemben a megelőző évtizedek parttalan vitáival.

Ez az elköteleződés Nagy-Britanniában azonban más tényezők eredménye,

mint a többi tagállamban. A legtöbb országban ugyanis a szabályok önkéntes átvétele annak a felismerésnek volt köszönhető, hogy a közösségi normák nemzeti szintű alkalmazásával nagyobb gazdasági haszon érhető el. A briteket ezzel szemben saját antitröszt politikájuk megmerevedése és elégtelensége sarkallta a reformokra. A versenyszabályzás intézményi struktúrájának diszfunkcionalitása azonban az ipari körök érdekei és lobbija miatt egészen az 1990-es évekig nem volt teljesen nyilvánvaló. Az 1998-as reform előtti rendszer ugyanis jelentősen megerősítette a nagy piaci szereplők pozícióját, így maga termelte ki megreformálásának akadályait is – vonja le a végkövetkeztetést a szerző.

ZALKAI ZSÓFIA

Államok keletkezése vagy államok hanyatlása?

(POLITISCHE VIERTELJAHRRESSCHRIFT – ZEITSCHRIFT DER DEUTSCHEN VEREINIGUNG FÜR POLITISCHE WISSENSCHAFT; 2006. DECEMBER)

(*Klaus Schlichte: Államok keletkezése vagy államok hanyatlása?*) Ha az 1945 utáni háborús történeteket vizsgáljuk, nem látszik igazolódni az a feltevés, hogy a háborúk államok megalakulásával járnak. Sőt, a politikatudományban egyre több támogatót nyer az az elképzelés, hogy a háború államtalanodott és depolitizálódott.

A második világháború utáni történeteket vizsgálva a szerző kijelenti, hogy az államalapítási hullámok sem az államok közötti intenzív, erőszakos konfrontációkkal nem korrelálnak, de az államon belüli háborúk megoszlása sem enged következtetni az állami uralom terjeszkedésére. A második világháború utáni háborús erőszak nem váltotta ki az államok

növekedését. Empirikus értelemben jelentősen csökkent az államok közötti háborúk jelentősége, a szerző ugyanakkor megjegyzi, hogy a nemzetközi politika elmélete nem tudott lépést tartani ezzel a fejlődéssel. Kiemeli, hogy minél inkább beavatkozott a háború a társadalmi összefüggésekbe, annál kevésbé változott a politikai hatalom intézményesülése, a struktúrák tehát folytonosak maradtak. Másrészt a háború internacionalizálódott. Nemcsak a katonai szervezeteket, hanem a háború utáni helyzet politikai alakulását is egyre inkább befolyásolják a nemzetközi szereplők. Afrika, Ázsia és Latin-Amerika esetében csaknem általánosan megállapítható, hogy 1945 után egyetlen állam sem bomlott fel erőszakos annexió miatt, sőt, maguk a területi változások is inkább kivételnek számítottak.

A szerző az 1945 utáni háborúkat csoportokba osztja, amelyek (nagyjából időrendben) a következők: dekolonizációs háborúk, polgárháborúk, háborúk a fejlődő országokban, háborúk a neopatrionális államokban és végül háborúk a szocialista országok perifériáján. A konfliktusok egy-egy régióhoz is köthetők, például Latin-Amerikában, és Ázsiában gyakrabban fordulnak elő polgárháborúk, míg az afrikai országokban a gyarmati uralom alól való felszabadulásért vívtak háborút.

A szerző ezután az előbb említett háborús típusokat elemzi. Konklúzióként azt állapítja meg, hogy az 1945 és 2000 között a világban lezajló, több mint 200 háború nem vezetett a világtársadalom állami rendjének felbomlásához. A dekolonizáció 1970-es években történt befejeződésével még nem ért véget az államok alakulása, mivel a Szovjetunió felbomlása az 1990-es években újabb államalakulási hullámot indított el. Az államszocializmus perifériáján lezajló háborúkkal kapcsolatban a szerző szerint

az állapítható meg, hogy ott a hosszú ideje fennálló bürokratikus uralom határozta meg az állam újjászerveződésének lehetőségeit és sebességét. A fejlődő államokban lezajló háborúkhöz hasonlóan ennél a típusnál is megállapítható, hogy a háborús erőszak a politikai rend fragmentálódásába torkollott, de az önálló államiság kikiáltása, illetve az autonómia és egyéb megegyezések által megtartották az állami formát. A szerző kiemeli, hogy azok a kijelentések, amelyek manapság az államok hanyatlására vonatkoznak, az új patrimonialis államokban lezajló háborúkat veszik alapul.

KIS JUDIT

Az amerikai politikatudomány és „zászlóshajója”

(AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW,
2006. NOVEMBER)

(*Lee Sigelman: Az amerikai politikatudomány és az American Political Science Review kortárs fejlődése*) Lee Sigelman, az American Political Science Review főszerkesztője a politikatudomány elmúlt száz éves fejlődését tekinti át. Kérdéses azonban, hogy beszélhetünk-e valódi fejlődésről, vagy inkább csak folyamatokról. Sigelman statisztikai módszerekkel elemzi a Review elmúlt száz évét, a cikkek alapján arra keresve a választ, mit tekintettek bizonyos korokban a politikatudomány feladatának, és mikor mi volt a diszciplína „zászlóshajójának” számító folyóirat eszmei főáramlatában. A főszerkesztő tudományterület, cél, módszer, adatforrások, téma és érintett országok szerint csoportosítja a cikkeket, majd levonja a főbb tanulságokat. A Review-ban mindig is nagy részt képviseltek az empirikus kutatások (kb. 60%), s a kutatási módszerek a narratív

metódusok felől a kvantitatív metódusok felé tolódtak el: a politikatudomány fejlődésének egyik vezérhajója ma is ezen módszerek kutatása. Hangsúlyosnak mondható még a kontinentális filozófiai elméletek megjelenése is a lap hasábjain. A kontinentális túlsúly e téren azért is érdekes, mert egyébként az amerikai politika elemzése uralta, és uralja a folyóiratot (összehasonlításképpen: az USA-ról a száz év alatt több mint tízszer annyi cikket közöltek, mint a rangsorban második Nagy-Britanniáról). A tendenciákat tekintve azonban kétségtelen, hogy nő a több országgal foglalkozó kutatások száma is.

Az elméleti kereteken belül a hangsúly a kezdeti institucionalista-behavioralista dichotómiából kiszabadulva átkerül a politikai gazdaságtanra, amelynek komparatív irányzata szintén üstököse a politikatudománynak.

Sigelman megpróbál tehát választ adni a „mire való a politikatudomány?” kérdésre, amelyről, főleg a politikatudomány fragmentáltsága miatt korántsem egyöntetűek a vélemények: a baloldaltól érkező kritikák szerint pl. a politikatudománynak egységesebb képet kellene adnia, nem szakterületekre töredeznie.

Sigelman szerint a kérdést más aspektusból kell nézni: attól függ, jobb-e a politikatudomány, mint régen, és hogy mit jelent a „régen”. A XX. század első felével összehasonlítva kétségtelenül hatalmas fejlődés ment végbe a módszertan területén; ha viszont a hatvanas évek politikatudományát nézzük, akkor a diszciplína ma mintha kevésbé lenne innovatív. A hatvanas években született meg a politológia lingua francája. A fragmentációt Sigelman fenntartásokkal ugyan, de optimistán kezeli, és felveti az információs társadalom által támasztott kihívásoknak való megfelelés fontosságát.

TÓTH-CZIFRA ANDRÁS

A Köz-Gazdaság fontosnak tartja, hogy a közgazdasági jelenségek művészi ábrázolását is bemutassa. Úgy gondoljuk, ez a pedagógiai munkát is segítheti, ezért – néhány más nyugati szaklaphoz hasonlóan – e számunktól kezdve mi is közlünk egy-egy alkotást vagy részletet.

MÓRICZ ZSIGMOND: ÚRI MURI

(részlet)

„...Belsejében feszültséget érzett. Sőt félelmet. Érezte, hogy nincs elég tájékozottsága ezen a téren, s egy pillanat alatt összedőlve látta egy érv hatása alatt a maga egész világát. Volt benne valami nagy vágy, hogy felfogja s felemelje az új idők zászlóját, de ez a zászló oly távol volt, hogy csak látta, még látni is csak ritkán látta, de megragadni sohase lett volna képes.

De mintha elhivattatása lett volna ebben az irányban, a lelke mélyén mindig a jövő felé fordult a tekintete, s mikor virágkertészetre gondolt itt az Alföld közepén, az dolgozott benne, hogy kötelességet teljesít: valami újat kell produkálni.

– Megbukott a búza – mondta néha ő maga is. – Megbukott a búza.

Mondta, s hitte is meg nem is. A búza a szent növény.

– Mért szent – mondta neki az ügyvéd. – Azért, mert annak biztos piaca van. Abban a pillanatban elveszíti a szentségét, ha Kanadából megjelennek a roppant nagy tengeri hajók megrakodva. Hiszen néhány hajó meghozza azt a búzamennyiséget, amit ez a kis ország termelni tud. S akkor a búza rögtön gyűlöletes növény lenne, ha egy roppant magtárt építene Amerika a fiumei parton, amelyből olcsóbban tudja ellátni a fogyasztást, mint amennyi itt az önköltségi ár.

– Virágot nem hozhatnak Amerikából – szólt gondolkozva Zoltán.

– Mindent hozhatnak – mondta az ügyvéd. – Talán nem Amerikából, hanem mondjuk Olaszországból. Mi igazán nem versenyezhetünk az olasz klímával. Ott nem kell drága üvegházat építeni, ott a szabadban egész éven át virítanak a virágok, s mihelyt a közlekedés jól szuperál, ki fog derülni, hogy a vasúti tarifa kisebb tehertétel, mint a mi költséges berendezkedésünk.

– Mit lehet csinálni? Halálra vagyunk ítélve?

– Mindenesetre kell valamit csinálni. Első az, hogy fokozni kell a termelést.

– Lehetetlen.

Az ügyvéd mosolygott, s összegörbödve ült, s cigarettáját erősen szívta.

– Lehetetlen a mai berendezkedés mellett. Nézze, Szahmáry úr, mi a mai berendezkedés. Az, hogy egy korcs feudális alapon nyugszik az élet. A föld egy aránylag kis töredék kezében van, amely így is megél... Ünnepelni a millenniumot. Itt vagyunk ezer esztendő óta. De mit jelent ez az „itt vagyunk”?... Azt jelenti, hogy a földbirtokosság a föld, s a munkásé a munka. Itt az elébb azt kiáltották, hogy „egyenlőség, testvériség, szabadság”. Hát ez mit jelent? Ez Magyarországon azt jelenti, hogy egyenlő testvéri, szabad érzéssel nyugodjon bele mindenki abba, hogy minden maradjon a régi-ben. A nincstelen nyugodjon bele, hogy neki semmije nincs, a gazdag nyugodjon bele, hogy neki mindene van. Vagy talán azt jelenti, hogy a semmitlen földet kap a valamivel bírókéből?

– Szabad verseny! – mondta Zoltán. – A legutolsó paraszt gyermekéből is lehet püspök.

– Na, ez megvolt már a középkorban is. Pap lehetett, esetleg katona is, a paraszt kivételes sorsú gyermekéből, ott van Bakócz Tamás, a Szatmár megyei parasztfiú, aki esztergomi érsek lett. Szóval nem jutott előbbre, mint ahol volt 1517-ben, mikor a parasztot röghöz kötötték.

– Mégis talán nem ott vagyunk – mondta ellenségesen Zoltán. – Én is azt hiszem, hogy valamivel tovább vagyunk, a francia forradalomnak van valami hatása Magyarországon is.

– Persze hogy van, a mi apáink s nagyapáink a világtörténelemben példátlan gesztussal szabadították fel a jobbágyságot.

– Ebből nem is lehet elvenni semmit – mondta az ügyvéd. – De viszont itt van a mai állapot, amely burkolt jobbágyságban tartja az egész népet, s annak a legcsekélyebb reménye sincs, hogy valaha változtatni tudjon a sorsán. Arra kell várni, míg a földbirtokosok szépen tönkremennek, s egy-egy darab föld parcellázásra kerül.

– Nem lehet elvenni valakinek a földjét.

– Valakiét nem, de mindenkiéből valamit igen.

– Rablás – mondta Zoltán.

– Jó, hát kerüljük meg. Emelni kell a munkabéreket. Szaporítani a munkaalkalmakat. Hisz ön már meg is tette. Ha összehasonlítjuk, hogy az ön birtokán mennyit keresnek az emberek a másokéval szemben, aránytalan eredmény jön ki. A Szakhmáry-birtokon, ahol belterjes gazdálkodás van, tízszer annyi napszámra van szükség, mint például a Csörgheő úr birtokán, ahol semmi egyéb nincs, csak egy kevés aratórész.

Zoltán mélyet sóhajtott.

– Bele is fogok dögleni – mondta fanyarul.

Az ügyvéd elhallgatott.

– Vagy meggazdagodik belőle. Kellő energiával ugyanúgy lehet aranybánya, mint sírbolt...

Zoltán maga elé meredt. Oly óriási felelősséget érzett magán, s annyira egyedül volt e pillanatban... Harcolni?... Mért?... Kiért?... Harcolni azért, hogy az asszonynak megmutassa, hogy mégis valami volt, amit csinált?...

Kietlen volt az egész élet, s irtózatos, hogy mi fenyeget. Ahogy körülnézett az arcon, a bortól, vidámságtól kiderült férfiarcon, a dalos szájakon s a dobogó öklökön, hirtelen úgy érezte magát, mint a viruló lápon a vadmadár, amely már tudja, hogy le fogják csapolni a mocsarat, s kiszáradnak a sásak és a nádak és füzek és a hínár, s a helyén szántás lesz, és idegen világ... Szép lesz, jó lesz, de nem neki... Ők hová lesznek?... Hová lettek a Berettyó mocsaraiból a milliányi békák s halak és a csík és a vidra és a felszálló vadludak serege, a vadkacsák és a gémek... Elpusztultak?... vagy elszállottak más felé vizet s hazát keresni?... De hová meneküljön a magyar úr, ha itt lesz a vízszabályozás, és lecsapolják a közjogi fertőt...

Megdörzsölte homlokát, s lerázta magáról a gondolatokat, mint ázott eb a vizet.

– Hogy is lehet ezeknek békében megélni – mutatott körül Zoltán. – Hogy lehet erre a fajra ugyanazt a feladatot s felelősséget bízni, amit más fajták találtak ki, kultúra teremtését s ápolását... Bikák ezek és bölények, akik sohase fognak átalakulni szelíd s elmélkedő állatokká, ezek ennek a perzselő nyarú s viharzó vad telű Alföldnek a bennszülött vadjai, akik inkább ki fognak pusztulni, mint hogy a kultúra háziállataiként szelídüljenek.

S valóban úgy látszott, mintha igaza volna...”

SZERZŐINKHEZ

A Köz-Gazdaság szívesen fogad a közgazdaságtudomány tárgykörébe tartozó minden olyan tanulmányt, amely hozzájárul a hazai közgazdasági gondolkodás fejlesztéséhez. A kéziratok elkészítésekor a szerkesztőség az alábbiakat kéri figyelembe venni:

A tanulmányokat elektronikusan kérjük elküldeni (balazs.szentivanyi@uni-corvinus.hu címre), lehetőleg MS Word (doc) formátumban

- Egy tanulmány átlagos hossza 1 szerzői ív (40 ezer karakter, szóközökkel együtt). Kérjük szerzőinket, hogy ettől legfeljebb kismértékben térjenek el felfelé.
- A tanulmány rendelkezzen rövid, legfeljebb 100 szavas összefoglalóval, amelyet angolul is el kell készíteni.
- A fejezetcímeket arab számokkal kérjük jelölni. Az alfejezetek esetén a főfejezet sorszámát is meg kell adni: 1, 1.1., 1.1.1., 1.2.2. stb.
- Az ábráknak és táblázatoknak legyen egyértelmű címe, illetve legyenek arab számokkal sorszámozva. A táblázat vagy ábra tartalma lehetőleg legyen a főszöveg ismerete nélkül is értelmezhető. Minden esetben szükséges az adatok forrását feltüntetni az ábra vagy a táblázat alatt.
- Egyenleteket, képleteket a sorok jobboldalán zárójelekbe tett arab számokkal kell jelezni: (1), (2) stb.
- Hivatkozások, jegyzetek
 - Hivatkozásokat a főszövegben, szögletes zárójelben kérjük megadni [szerző évszám] formátumban. Pl: [Szentés 1999]
 - Pontos idézeteknél minden esetben szükséges megadni az oldalszámot is [szerző évszám: oldalszám] formátumban. Pl. [Szentés 1999: 312]
 - Jegyzetek a főszöveg kiegészítésére szolgálnak, számukat a feltétlenül szükséges minimális szintre kérjük csökkenteni.
- Hivatkozott irodalom: a tanulmány végén kérjük felsorolni a szövegben hivatkozott irodalmakat az alábbiak szerint:
 - Könyvek
Szerző neve (kiadás éve): *Cím dőlt betűkkel*. Kiadás városa: kiadó
pl: Szentés T. (1999): *Világgazdaságtan*. Budapest: Aula
 - Könyvfejezetek
Szerző neve (kiadás éve): „Fejezet címe idézőjelek közt”. In: Szerkesztő neve: *Kötet címe dőlt betűkkel*. Kiadás városa: kiadó
pl. Stern, N. és Stiglitz, J. (1997): „A Framework for a Development Strategy in a Market Economy” in: Malinvaud, E. (szerk): *Development Strategy and Management of the Market Economy*. Oxford; Oxford University Press.
 - Folyóiratcikkek
Szerző neve (megjelenés éve): „Cím idézőjelek közt” *Folyóirat neve dőlt betűkkel*. évfolyam(szám): oldalszámok.
pl: Kydland, F. E. (2006): „Aggregált mennyiségi elmélet” *Köz-Gazdaság* 1(2): 19-35.

□ Internetes hivatkozások

Szerző neve (megjelenés éve): *Cím dőlt betűkkel.* Teljes URL. Lekérdezés dátuma.

pl. Rodrik, D. (2006): *The Disappointments of Financial Globalization.*
[http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The Disappointments of Financial Globalization \(November 2006\).doc](http://ksghome.harvard.edu/~drodrik/The%20Disappointments%20of%20Financial%20Globalization%20(November%202006).doc). Lekérdezve: 2007. 03. 13.